

Lag
om ändring av 22 § i djurskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 22 § i djurskyddslagen (247/1996) som följer:

22 §
Förbud mot farmuppfödning

Det är förbjudet att föda upp djur på farm för pälsproduktion.

Genom förordning kan farmuppfödning av djur också i andra produktionssyften förbjudas av djurskyddsskäl.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagmotion om avveckling av pälsdjursuppfödningen i Finland.

Förslag om att ge 22 § i djurskyddslagen (247/1996) följande lydelse: Det är förbjudet att föda upp djur på farm för pälsproduktion. Genom förordning kan farmuppfödning av djur också i andra produktionssyften förbjudas av djurskyddsskäl.

Innehåll

1. Allmänt

2. Nuläge

2.1 Nationell lagstiftning och praxis

2.2 Internationell lagstiftning, avtal, deklARATIONER och utvecklingen över lag

2.3 Bedömning av nuläget

3. Målsättning

3.1 De väsentligaste artspecifika välfärdsproblemen

3.1.1 Räv

3.1.2 Mårdhund

3.1.3 Mink

3.2 Djurskyddsinspektioner på finländska farmer

3.3 Djurskyddsproblem som inspelningar på anläggningar avslöjat

3.4 Miljöproblem

4. Initiativets konsekvenser

1. Allmänt

Genom lagändringen får 22 § i djurskyddslagen följande lydelse: *Det är förbjudet att föda upp djur på farm för pälsproduktion. Genom förordning kan farmuppfödning av djur också i andra produktionssyften förbjudas av djurskyddsskäl.*

Undantag från näringsfriheten måste föreskrivas genom lag.

Djurskyddet har under några år utvecklats snabbt i Europa uttryckligen i fråga om uppfödningen av pälsdjur.

Uppfödningen har redan länge utsatts för kritik, och under de senaste åren har kritiken tilltagit och därmed också lagstiftningen setts över snabbare. Kritiken har gällt att djur hålls i sådana förhållanden där deras välbefinnande och arttypiska behov inte har kunnat tillgodoses på ett för djuren acceptabelt sätt. Dessutom finns det en allt mer utbredd uppfattning om att det är etiskt ohållbart att föda upp och döda djur bara för pälsproduktion.

Allt fler europeiska länder har till följd av en etikdebatt entydigt förbjudit pälsdjursuppfödning helt och hållet. Flera europeiska länder har valt det alternativet att man ställer sådana krav på djurens välbefinnande som är nödvändiga för djurens del, men som i praktiken leder till att pälsdjursuppfödning inte längre lönar sig ekonomiskt.

I Finland gäller statsrådets förordning om skydd av pälsdjur (1084/2011), men också uppfödning av pälsdjur enligt den innebär i dagens läge betydande problem för djurens välbefinnande. Detta gäller alla pälsdjursarter. Enligt de allmänna principerna i 3 § 1 mom. i djurskyddslagen¹ (247/1996) ska man vid djurhållning främja djurens hälsa och ta hänsyn till deras fysiologiska och beteendemässiga behov. I fråga om förvaringsutrymme för djur föreskriver 4 § 1 mom. i samma lag att ett sådant utrymme ska vara tillräckligt rymligt, skyddande, ljus, rent och tryggt samt även i övrigt ändamålsenligt med hänsyn till djurartens behov.

Europeiska kommissionens vetenskapliga kommitté publicerade så tidigt som 2001 en rapport med beskrivning av de betydande problem för djurens välbefinnande som pälsdjursuppfödningen medför. Rapporten rekommenderade bl.a. att man tills vidare skulle upphöra med uppfödning av mårhund. Också de senaste årens inhemska undersökningar av pälsdjurens välbefinnande visar att djuren har vissa beteendebeständigheter som de inte kan tillfredsställa på pälsdjursfarmar. I praktiken är det svårt att bedriva en ekonomiskt lönsam farmuppfödning samtidigt som farmdjurens mångsidiga beteendebeständigheter tillgodoses. Djurens välbefinnande blir sämre när behoven inte beaktas.

Pälsdjursuppfödning kan anses strida mot djurskyddslagens anda och bör därför förbjudas.

Det brister inte bara i lagstiftningen, utan det har också upprepade gånger uppdragits att inte heller de nuvarande lagfästa kraven följs i Finland. Också i Sverige, Norge och Danmark har man på anläggningar lyckats få bildbevis på grova djurskyddsförsummelse. Skadade djur är vardag på pälsdjursfarmarna. Skadorna beror på dålig skötsel, avel på djurhälsans bekostnad och beteendestörningar orsakade av farmförhållandena, bland annat när djuren biter sig själva och sina artfränder.

Bland annat det norska veterinärförbundet har väddat för att pälsdjursuppfödningen ska förbjudas och svenska veterinärförbundets företrädare har framfört mycket kritiska kommentarer mot branschen. Också i Finland är det många veterinärer som talar för en avveckling av pälsdjursuppfödningen.

Pälsproduktion leder inte bara till att djurens välbefinnande lider, utan också till miljöskador. År 2011 publicerade forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi (MTT) en rapport, enligt vilken pälsproduktionen ger upphov till betydligt större utsläpp av koldioxid än produktionen av alternativa material. Dessutom gav pälsproduktion enligt rapporten upphov till väldigt stora försurande utsläpp.

Särskilt på lokal nivå kan också pälsdjursuppfödningens eutrofierande verkan utgöra en betydande miljöskada.

Enligt en MTT-rapport från 2008, ”Turkistiloen talous ja alan merkitys sekä tulevaisuuden näkymät Suomessa”² sysselsätter en pälsdjursanläggning direkt bara 0,7 personer i genomsnitt. Detta utgör 700 årsverken. Av gårdarna i Finland är ca 40 procent pälsdjursfarmar på heltid, medan farmuppfödningen är en produktionslinje bland flera på de andra gårdarna. Det finns beredskap för övergång till andra näringsgrenar. Dessutom är åldersstrukturen på

¹ <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1996/19960247>.

² <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts160.pdf>.

uppfödarna sådan att en avveckling av pälsdjursnäringen kan ske smidigt utan några större problem till ny sysselsättning. Av de anställda på anläggningarna är många utländsk säsongsarbetskraft och därmed är den nationella sysselsättningsminskningen inte direkt jämförbar med antalet arbetstillfällen.

Vid en eventuell avveckling av pälsdjursuppfödningen i Finland kan vi luta oss mot de stora problem som finns i fråga om pälsdjurens välbefinnande och mot uppfödningens miljökonsekvenser och lagstiftningsbeslut på annat håll i Europa. Det går att avveckla näringen under en övergångsperiod då uppfödarna erbjuds stöd för branschbyte och pensionering.

2. Nuläge

2.1 Nationell lagstiftning och praxis

I Finland regleras pälsdjurshållningen huvudsakligen genom statsrådets förordning om skydd av pälsdjur (1084/2011). Djurskyddslagen (247/1996) och djurskyddsförordningen (396/1996) ger de allmänna ramarna också för pälsdjurshållningen.

Enligt de allmänna principerna i 3 § 1 mom. i djurskyddslagen ska man vid djurhållning främja djurens hälsa och ta hänsyn till deras fysiologiska och beteendemässiga behov. I fråga om förvaringsutrymme för djur föreskriver 4 § 1 mom. i samma lag att ett sådant utrymme ska vara tillräckligt rymligt, skyddande, ljus, rent och tryggt samt även i övrigt ändamålsenligt med hänsyn till djurartens behov.

Minimikraven i förordningen om skydd av pälsdjur räcker i dagens läge inte till för att garantera djurens välfärd, och de uppfyller heller inte kraven i djurskyddslagen. Förordningen kommer att ses över under de närmaste åren. Dessutom pågår en fullständig översyn av djurskyddslagen. Jord- och skogsbruksministeriet har hänvisat till lagstiftningen i de andra nordiska länderna när den påpekat att förordningen behöver ses över. I dessa länder ställer lagstiftningen betydligt strängare krav när det gäller pälsdjur.

I den rekommendation om pälsdjur som Europarådets ständiga utskott har utfärdat sägs det att pälsdjur inte ska hållas för skinnproduktion om rekommendationen inte kan följas (ständiga utskottets rekommendation 22.6.1999). Där sägs också att de farmade pälsdjurens grundläggande behov i fråga om hälsa och välbefinnande består av bl.a. en lämpligen stimulerande omgivning där de arttypiska beteendebestånden kan tillfredställas. Till dessa hör bland annat tillräckligt med utrymme att röra sig och möjligheter att klättra och simma.

Europarådets pälsdjursrekommendation följs ändå inte fullt ut i Finland. Exempelvis innehåller vår djurskyddslag inget omnämnande av ett gömställe för rävar. Men enligt rekommendationen måste rävar kunna gömma sig för människor och för andra närbelägna djur. Vidare beaktar landets anläggningar inte arttypiska beteendebestånd som listas i rekommendationen, såsom möjligheten att simma.

Enligt till exempel en rapport från Europeiska kommissionens vetenskapliga kommitté medger förhållandena på pälsdjursanläggningarna inte arttypiskt beteende och vidare medför de olika typer av problem för djurens välbefinnande. Också de senaste årens inhemska undersökningar stöder uppfattningen om att pälsdjuren har sådana beteendebestånd som de inte kan tillfredsställa på pälsdjursfarmar. Även om förordningen om skydd av pälsdjur ses över så att den motsvarar det nordiska genomsnittet kvarstår många viktiga djurskyddsproblem. Det bör påpekas att djurskyddsaspekterna lett till att rävuppfödning har upphört i både Danmark och Sverige och att frågan också diskuteras i Norge. En aktiv politisk debatt om att förbjuda minkuppfödning har förts i alla nordiska länder.

2.2 Internationell lagstiftning, avtal, deklARATIONER och utvecklingen över lag

EU-lagstiftningen innehåller inga detaljerade krav om djurens välbefinnande. Pälsfarmarna omfattas av rådets direktiv 98/58/EG³ med allmänna miniminormer i fråga om animalieproduktionens djur. Enligt direktivet får EU-medlemsstaterna välja mellan att tillämpa miniminormerna eller strängare bestämmelser. Detta ger enskilda länder möjlighet att begränsa eller förbjuda pälsdjurshållning. Bestämmelser om metoder för avlivning av pälsdjur finns i rådets direktiv 93/119/EG om skydd av djur vid tidpunkten för slakt eller avlivning⁴. Det direktivet ersätts av rådets förordning (EG) nr 1099/2009⁵, som träder i kraft den 1 januari 2013.

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:221:0023:0027:SV:PDF>.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:03:55:31993L0119:SV:PDF>.

⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:303:0001:0030:SV:PDF>.

Tills vidare har följande länder förbjudit pälsdjursuppfödning:

- Förenade kungariket
 - o All djuruppfödning vars syfte är att slakta djuren enbart för pälsens skull är förbjuden. Lagen trädde i kraft år 2000.
- Kroatien
 - o I Kroatien kommer pälsdjursuppfödning att vara förbjuden efter en övergångsperiod som går ut 2017. Landet var tidigare en av största uppfödarna av chinchillor och produktionen var ekonomiskt betydande. Trots detta beslutade man att förbjuda all pälsdjursuppfödning.
- Österrike
 - o Pälsdjursuppfödning förbjöds i sex delstater 1998. I de tre återstående delstaterna blev det ekonomisk olönsamt att driva pälsdjursnäring till följd av de strängare bestämmelserna. Samma år lade landets sista pälsdjursfarm ned sin verksamhet. År 2004 införde Österrike följande bestämmelse i landets djurskyddslag: "Det är förbjudet att föda upp djur på farm för pälsproduktion". Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2005.
- Bosnien och Hercegovina
 - o Landet förbjöd pälsdjursuppfödning 2009 med en övergångsperiod på tio år.
- Bulgarien
 - o Pälsdjursuppfödning är i praktiken förbjuden genom olika begränsande bestämmelser.

I följande länder är pälsdjursuppfödning delvis förbjuden eller annars genom lagstiftning avvecklad eller så är ett beslut nära förestående:

- Nederländerna
 - o Räv- och chinchillauppfödning är förbjuden.
 - o Landets parlament godkände ett förbud av minkuppfödning 2009. Våren 2012 låg ärendet hos senaten.
- Danmark
 - o Rävuppfödning förbjöds sommaren 2009. Förbud mot minkuppfödning diskuteras.
- Norge
 - o Det norska stortinget behandlar pälsdjursuppfödningen 2012–2013. Landets veterinärförbund tog ställning mot uppfödning 2009.
- Sverige
 - o Kraven på rävuppfödning har blivit strängare. Anläggningarna ska vara sådana att rävarna ges möjlighet att leva med andra rävar, röra på sig och gräva och även möjlighet till annat arttypiskt beteende.
 - o Förslag har lagts fram om att förbjuda minkuppfödning och det var nära att ett förbud blev av, men förändringar i det politiska läget avbröt behandlingen.
- Schweiz
 - o Landets djurskyddslag har lika stränga krav på pälsdjurshållning som gäller för zoon. Uppfödningen har upphört.
 - o Den schweiziska lagen kräver exempelvis att minkar som föds upp i fångenskap ska ha minst sex kvadratmeter i utrymme och en vattenbassäng på minst en kubikmeter.
- Tyskland
 - o Ändringar måste genomföras inom räv- och minkuppfödningen inom en övergångsperiod, vilket sannolikt leder till att uppfödningen upphör 2016.
 - o Minkarna ska hållas så att de har tillgång till en vattenfylld simbassäng på minst 1 m² och med ett vattendjup på minst 30 cm. Burarna ska vara minst 3 m² och av den ytan ska minst hälften vara fast botten.
 - o Rävburarna ska vara minst 3 m² per djur och varje bur ska vara minst 12 m². Dessutom ska buren ha ett grävområde på minst 2 m².

– Italien

o Begränsningar gäller för pälsdjursuppfödning, men det rådet oklarhet om hur lagen ska tolkas.

Utöver detta har säljförbud införts eller behandlats på nationell och lokal nivå bland annat i Förenta staterna och Israel. Också inom EU är det förbjudet att producera, importera och sälja pälsar från vissa djurarter.

Sedan 2009 gäller import- och säljförbud på hundpäls och kattpäls i EU.

Europaparlamentet godkände ett import- och säljförbud på sälprodukter i maj 2009. Det gäller hela EU. Därmed får EU-länderna varken sälja eller importera sälprodukter. Ursprungsbefolkningen på Grönland beviljades dispens med hänvisning till kultur och tradition, och även i Finland och Sverige är det fortsatt tillåtet att bedriva säljakt. Enligt det undantag som Finland och Sverige beviljades är det tillåtet att saluföra sälprodukter som härrör från jakt vars enda syfte är en hållbar förvaltning av marina resurser.

Kina

Pälsdjursuppfödningen i Finland har ofta motiverats med att djuren här hålls under bättre förhållanden än i Kina och att näringen därför bör få fortsätta här.

Vår inhemska pälsnäring har främjat pälsdjursuppfödningen också i Kina, eftersom avelsdjur regelbundet förts från Finland till Kina i produktionssyfte. I Kina hålls djuren under förhållanden som i mångt och mycket motsvarar förhållandena på finländska farmar. Djurskyddsproblemen i Kina är stora och övervakningen svår i ett så pass stort land. Pälsbranschen försöker ändå utveckla förhållandena så att de motsvarar förhållandena i väst. Grundläggande praxis för pälsdjursuppfödningen har hämtats från väst och exempelvis finländarna har delat med sig av sin kunskap om pälsdjursuppfödning. Men det bör påpekas att det också i Finland bevisligen förekommit grova djurskyddsförsummelse och allvarligt skadade djur som inte fått någon vård.

Den finländska pälsbranschen är hela tiden aktiv inom den kinesiska modebranschen i syfte att öka efterfrågan på päls, och därmed bidrar den genom sin existens till att också främja ökad pälsdjursuppfödning i Kina.

Vi kan främja en global minskning av pälskonsumtionen och uppfödningen genom att utvidga uppfödningförbudet till Finland.

2.3 Bedömning av nuläget

Antalet pälsdjursfarmar minskar hela tiden i Finland. Räknet från 1980-talet har antalet minskat från ca 6 000 till omkring 1 000. Detta har skett okontrollerat till följd av konjunkturutvecklingen. Också under de senaste åren har farmarna fortsatt att minska i antal, i genomsnitt med något mindre än ett hundra farmar per år. Samtidigt har anläggningarna blivit allt större.

I dagens läge finns ca 97 % av anläggningarna i Finland i Österbotten, med andra ord är verksamheten geografiskt kraftigt koncentrerad.

Under de närmaste åren kommer det att ske många pensioneringar och produktionsnedläggningar inom pälsnäringen i Finland på grund av uppfödarnas åldersstruktur. Omkring 40 % av uppfödarna har fyllt 50 år och bara cirka 10 % är yngre än 35 år.

I dagsläget sysselsätter en pälsdjursfarm i snitt 0,7 personer. Av gårdarna i Finland är ca 40 procent pälsdjursfarmar på heltid, medan farmuppfödningen är en produktionslinje bland flera på de andra gårdarna (källa: Turkistiloen talous ja alan merkitys sekä tulevaisuuden näkymät Suomessa. MTT:n selvityksiä 160, 2008). Uppskattningarna av den indirekta sysselsättningseffekten varierar. Av de anställda på anläggningarna är många utländsk säsongsarbetskraft och därmed är den nationella sysselsättningsminskningen inte direkt jämförbar med antalet arbetstillfällen.

Antalet pälsdjur i Finland

Pälsdjursproduktionen i Finland uppgick till mer än tre miljoner djur 2011. Av alla pälsar producerades 98 % på farmar som är medlemmar i Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund (FPF). År 2011 fanns följande antal pälsdjur på FPF:s medlemsfarmar: 1,7 miljoner minkar, 1,4 miljoner blårävar, 102 000 silverrävar, 248 000 artkorsade rävar och 133 000 mårhundar. (FPF, Statistik 2012)

Kvalitets- och certifieringsprogram för pälsproduktion

Den finländska pälsbranschen började certifiera pälsfarmer 2005. Den granskning som utförs inför en certifiering innefattar genomgång av vissa produktionskriterier som i fråga om djurens välbefinnande huvudsakligen innebär att minimikriterierna i djurskyddslagen ska vara uppfyllda och vissa andra insatser, exempelvis krav som gäller vaccinering.

Certifieringen garanterar emellertid inte att djuren skulle må märkbart bättre än vad den gällande lagstiftningen kräver. De certifierade anläggningarna i Finland följer betydligt mindre stränga föreskrifter än exempelvis anläggningarna i övriga Norden. Dessutom måste det påpekas att de finländska farmerna inte ens följer rekommendationer från de europeiska pälsdjursuppfödarnas takorganisation (EFBA Code of Practice 1999⁶).

3. Målsättning

Syftet med detta förslag är att avveckla en näring där djurens välfärd inte kan garanteras i tillräcklig utsträckning och som är skadlig för miljön. Med andra ord hör denna näring inte hemma i dagens samhälle, som fungerar enligt etiska principer. Pälsdjursuppfödningen kan avvecklas så att man försöker finna vägar för dagens uppfödare att byta bransch.

Undersökningar visar att pälsdjurens välfärdsproblem är mycket stora. Bland de viktigare orsakerna till välfärdsproblemen inom pälsdjursuppfödningen kan nämnas följande:

- Ytterst små och stimulifattiga burar.
- Burarnas nätbotten.
- Pälsdjuren hör inte till de faktiskt domesticerade arterna. Aktiv uppfödning har funnits i mindre än 100 år och pälsdjursstammen har redan länge fyllts på från naturen.
- Det rör sig om aktiva rovdjur med ett stort behov av aktivitet och rörelse.

Dessutom ger pälsdjursnäringen upphov till betydande miljöskador.

3.1 De väsentligaste artspecifika välfärdsproblemen

EU kräver årliga djurskyddsinspektioner, och de omfattar 5–10 % av alla pälsdjursfarmer, vilka väljs ut dels slumpmässigt, dels utifrån en riskbedömning.

Enligt Livsmedelssäkerhetsverkets (Evira) statistik för 2010⁷ konstaterades det brister i fråga om att följa djurskyddsföreskrifterna på 35 av 57 inspekterade farmar (61 %).

De flesta problemen gällde burarnas slitna luckkonstruktioner där järntråd stack ut och som kan skada djuren. Något motsvarande konstruktionsproblem har inte rapporterats från tidigare inspektioner. Det förekom försummelser också i fråga om utrymmeskraven: det vanligaste problemet var att tre minkungar hölls i burar dimensionerade för två ungar. Alla rävburar innehöll inte de föreskrivna ligghyllorna, tuggföremålen eller berikningsföremålen.

I 14 % av de inspekterade anläggningarna var farmområdet inte omgärdat av staket eller andra konstruktioner som hindrar djuren från att rymma. Av de observerade försummelsena berodde 13 % på brister i bokföringen av vårdgivning och antalet djur som dött på farmen (källa: Evira, Djurskyddsinspektioner 2010).

Enligt en rapport baserad på Europeiska kommissionens vetenskapliga undersökningar (vetenskapliga kommittén för djurs hälsa och välbefinnande; Scahaw, 2001⁸) förekommer det åtskilliga problem med välfärden för rävar, minkar och mårhundar som hålls i bur. Rapporten nämnde bl.a. följande problem:

3.1.1 Räv

- Rävarna uppvisar ett onormalt beteende, bl.a. genom att uppvisa rädsla, döda valpar, bete sig stereotypiskt och bita sig i pälsen.
- En typisk rävbura tillgodoser inte djurens välfärdsbehov: miljön saknar stimuli och där saknas tillräcklig möjlighet att röra sig och exempelvis gräva. Brist på motion orsakar benskörhet hos rävarna.
- Totalt 18–44 % av rävarna har reproduktionsproblem.

⁶ http://www.efba.eu/european_policy_areas_animal_welfare.html.

⁷ http://www.evira.fi/portal/se/djur/djurskydd_och_djurhallning/overvakning_av_djurskydd.

⁸ http://ec.europa.eu/food/animal/welfare/international/out67_en.pdf.

3.1.2 Mårdhund

- Mårdhundarna sköts ofta på samma sätt som rävarna, men vi vet väldigt lite om deras arttypiska beteende. Mårdhundarnas välfärdsproblem kan orsakas av burar med bottennät, brist på stimuli, valparnas avvänjningsålder, tassjukdomar och avsaknad av möjlighet till parbildning, till partrohet och till att gå i ide.

3.1.3 Mink

- Stereotypt beteende förekommer allmänt bland farmade minkar. Ända upp till 85 % av dem uppvisar sådant beteende. Päls-, svans- och tassbitning är allmänt förekommande.
- En typisk minkbur tillgodoser inte djurens välfärdsbehov: minkarna saknar tillräckliga möjligheter att bl.a. röra sig, klättra och simma. Undersökningar har visat att minkar har ett starkt behov av att också simma utöver annan motion.
- Minkvalparna har hög dödlighetsnivå under den tid de diar.

Rapporten rekommenderade med anledning av dessa fakta att man ska avstå från att hålla mårdhundar i farm tills det finns adekvata forskningsresultat om deras välbefinnande. Det är bara i Finland, Kina och Polen där uppfödning av mårdhund på pälsdjursfarm sker i större utsträckning. Enligt rapporten bör också räv- och minkburarna samt sätten att hantera räv och mink förbättras väsentligt för att nå en acceptabel nivå.

Avgörande för att förhållandena ska bli bättre är enligt rapporten bl.a. djurens möjligheter att springa och undvika artfränder och för minkens del också att simma. Ett problem som hänger samman med bättre förhållanden inom pälsdjursuppfödningen är att uppfödningen lätt blir ekonomiskt olönsam om djuren får betydligt bättre välbefinnande. Det är med stöd av djurskyddslagen motiverat att garantera pälsdjur lika bra förhållanden som krävs för djur på zoo.

Också i Finland har flera undersökningar av pälsdjurens välbefinnande gjorts de senaste åren.

År 2011 publicerades en undersökning⁹ som gjorts i Finland. Den gällde huruvida minkars stereotypa beteende minskar om de ges möjlighet att använda simbassäng. Resultatet blev att möjligheten att simma minskade utvecklingen av stereotypt beteende enligt forskningsupplägget.

Åren 2007 och 2008 publicerades det flera undersökningar¹⁰ i Finland som syftade till att utreda hur motiverade blårävar är att komma ut på jordgolv och gräva. Resultatet blev bl.a. att rävar som enligt upplägget också hade tillgång till sandbotten uppvisade färre stereotypier i fråga om munanvändning än rävar som fötts upp på enbart nätbotten. Slopad sandbotten gav också upphov till en s.k. rebound-effekt, dvs. till att rävarna hade ett uppdämt behov av att gräva i sandbotten när de åter fick tillgång till sådan botten.

Ett stereotypt beteende är ett tecken på att djurets anpassning till livsmiljön inte fungerat tillräckligt bra med avseende på djurets välfärd.

Trots forskningsresultaten, rapporten från Europeiska kommissionens vetenskapliga kommitté och Europarådets rekommendationer struntar pälsfarmerna fortsatt i att beakta pälsdjurens behov av arttypiskt beteende. Djurens välbefinnande blir lidande när behoven inte tillgodoses.

3.3 Djurskyddsproblem som inspelningar på anläggningar avslöjat

De senaste åren har bildmaterial som dokumenterar förhållandena på anläggningarna offentliggjorts såväl i Finland som i Sverige, Norge och Danmark.

Det har rört sig om samma problem och försummelser i alla länder: djuren dödar, skadar och äter artfränder plus att de har allvarliga och obehandlade inflammationer i ögon, tandkött m.m., skadade och förlamade extremiteter,

⁹ Ahola, L., Mononen, J. & Mohaibes, M. Effects of access to extra cage constructions including a swimming opportunity on the development of stereotypic behaviour in singly housed juvenile farmed mink (*Neovison vison*). *Applied Animal Behaviour Science* 134 (2011): 201–208.

¹⁰ Koistinen, T., Ahola, L. & Mononen, J. Blue foxes' (*Alopex lagopus*) preferences between earth floor and wire mesh floor. *Applied Animal Behaviour Science* 111 (2008): 38–53.

Koistinen, T. & Mononen, J. Blue foxes' motivation to gain access to solid floors and the effect of the floor material on their behavior. *Applied Animal Behaviour Science* 113 (2008): 236–246.

lossbitna svansar och allvarliga stereotypa beteendestörningar. Dessutom har materialet avslöjat att lagen inte alltid följs exempelvis i fråga om rent vatten, miljöberikning och allmän hygien.

3.4 Miljöproblem

Pälsproduktion är energikrävande, och i praktiken rör det sig om förbrukning av fossila bränslen som påskyndar klimatförändringen. Dessutom ger minkfarmerna upphov till försurande utsläpp till luften och eutrofierande utsläpp av kväve och fosfor till vatten. Vidare används starka kemikalier också vid bearbetning, färgning och annan industriell hantering av pälsar.

I april 2011 förbjöds en annons i EFBA:s tidning ”The Parliament Magazine” med motiveringen att den var vilseledande. Där påstods det att pälsar är bl.a. hållbara och miljövänliga och en ekologisk och komposterbar produkt. Reklamförbudet utfärdades när pälsindustrin inte kunde bevisa att pälsar inte har miljöskadliga effekter bl.a. med beaktande av hur den industriella processen ser ut. I mars 2012 dömdes det att den annons som EFBA finansierat och som framhävde pälsprodukters miljövänlighet är vilseledande. I Storbritannien konstaterade reklambranschens självregleringsorgan ASA, som granskar reklamens sanningshalt och etik, att reklam som påstår att det är miljövänligt att använda pälsprodukter (”it’s eco-friendly to wear fur”) är vilseledande och saknar grund. ASA förbjöd pälsdjursuppfödarna att använda miljöannonser.

I Finland förbjöd konsumentombudsmannen marknadsföring av pälsar som ett mer miljövänligt alternativ än syntetpäls så tidigt som 1993.

Enligt en undersökning som forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi (MTT) gjorde i Finland ger pälsar upphov till mångfalt större koldioxidutsläpp än motsvarande syntetiska ytterplagg. På samma sätt ger pälsar upphov till betydligt större försurande utsläpp än jackor o.d. av syntetiskt material. I fråga om eutrofierande utsläpp belastar pälsarna miljön mindre än de syntetiska motsvarigheterna, om man räknar till godo den näringsämnesreducerande verkan som fisk fångad i Östersjön har. Samtidigt bör det sägas att syntetmaterialens eutrofierande verkan är mycket liten.

Nätgolven släpper igenom pälsdjurens exkrementer under burarna. Exkrementerna innehåller stora mängder kväve och fosfor, som båda bidrar till övergödningen av sjöar och vattendrag när de sköljs ut. Pälsproduktionens sammanräknade kväveutsläpp uppgår i Finland till 430 ton per år och motsvarande fosforutsläpp till 45 ton per år. Detta innebär att den mängd spillning och urin som pälsdjuren i Finland ger upphov till motsvarar den mängd avföring och urin som finns i orenat avloppsvattnet från 1,2 miljoner människor.

När sjöar och vattendrag övergöds blir bl.a. fiskbeståndet fattigare och ytansamlingar av giftiga blågröna alger mer allmänt förekommande. Pälsfarmernas andel av de utsläpp som orsakar övergödning av våra sjöar och vattendrag är tämligen liten: ca 1,1 % av all fosfor och ca 0,6 % av allt kväve härrör från pälsfarmer. Lokalt är problemet dock ofta mycket stort: anläggningarna finns huvudsakligen i en viss del av Finland och då är den totala belastningens konsekvenser för sjöarna och vattendragen i området större. Dessutom ökar antalet djur i vissa anläggningar kraftigt, och då ökar också den lokala belastningen och dess risker.

Dessutom frigörs också försurande utsläpp ur pälsdjurens spillning och urin. Det rör sig främst om ammoniak som stiger upp i luften och sprids i anläggningens närmaste omgivning. Ammoniak ger upphov till skador på det farmnära trädbeståndet, särskilt barrträden.

Pälsproduktionens olika produktionsfaser kräver energi: exempelvis transporter, nedfrysning, upphettning, malning och tillverkning av foder samt torkning, beredning och annan behandling av skinn är arbetstapper som var och en tillför sitt bidrag till pälsproduktionens sammanräknade el- och bränsleförbrukning. Indirekt ger pälsdjursuppfödningen därför upphov till miljöbelastning till följd av den höga energiförbrukningen. En jämförelse av både oljeförbrukningen och den totala energiförbrukningen visar att produktionen av äkta päls från farmuppfödda djur ger upphov till mångfalt större miljöbelastning än tillverkningen av exempelvis syntetpäls eller andra klädesplagg av konstfiber.

4. Initiativets konsekvenser

Ett förbud mot pälsdjursuppfödning innebär att en näring förbjöds. Därför måste besluten om denna näring vara socialt hållbara, dvs. övergångsperioderna måste vara tillräckligt långa och företagarna måste kunna förutse situationen. Räknat från 1980-talet har antalet farmer minskat från mer än 6 000 till omkring 1 000. Detta har skett okontrollerat till följd av internationella konjunkturer. Pälsdjursuppfödningens lönsamhet beror i stor utsträckning

på marknadspriset på skinnen, vilket årligen kan variera märkbart. Pälsprodukterna tillverkas huvudsakligen för export: hela 98 % av produktionen exporteras.

En avveckling av pälsproduktionen kommer att påverka både ekonomin och sysselsättningen. En fortsatt pälsproduktion kan ändå inte anses vara en hållbar produktionsform på grund av dess inverkan på djurens välbefinnande och miljön.

Dessutom lider vårt internationella anseende av att vi tillåter pälsdjursuppfödning samtidigt som allt fler europeiska länder beslutat att förbjuda denna näring eftersom den är oetisk.

I dagsläget sysselsätter en pälsdjursfarm i Finland i snitt 0,7 personer. Det motsvarar omkring 700 årsverken. Denna siffra har minskat sedan 1990-talet. Av gårdarna är ca 40 procent pälsdjursfärmer på heltid, medan farmuppfödningen är en produktionslinje bland flera på de andra gårdarna (källa: Turkistiloen talous ja alan merkitys sekä tulevaisuuden näkymät Suomessa. MTT:n selvityksiä 160, 2008). Uppskattningarna av den indirekta sysselsättningseffekten varierar. De arbetstillfällena som branschen indirekt ger upphov till kommer emellertid inte nödvändigtvis att minska den samlade sysselsättningen när reformen genomförs, utan bara att förskjuta sysselsättningens tyngdpunkt. När pälsdjursuppfödarna sysselsätts inom andra näringar kommer dessa branschers indirekta sysselsättande verkan i sin tur att öka. Pälsproduktionen är en binäring för de flesta uppfödare och därmed har de redan i dagens läge kompetens för ett annat yrke. Också resten av uppfödarna har en annan utbildning eller färdigheter att utöva ett annat yrke.

Under de närmaste åren kommer det att ske många pensioneringar och produktionsnedläggningar inom pälsnäringen på grund av uppfödarnas åldersstruktur. Omkring 40 % av uppfödarna har fyllt 50 år och bara cirka 10 % är yngre än 35 år. Inga nya unga uppfödare bör utbildas. Av de anställda på anläggningarna är många utländsk säsongsarbetskraft och därmed är den nationella sysselsättningsminskningen inte direkt jämförbar med antalet arbetstillfällen.

En nedläggning av pälsdjursuppfödningen kommer att ha konsekvenser både för uppfödarna och för de näringar som stöder pälsdjursuppfödningen. Staten bör tillsätta en arbetsgrupp som ska kartlägga vilka möjligheter till omskolning, ny sysselsättning och pensionering det finns för dem som upphör med pälsdjursuppfödning. Alla berörda grupper måste beaktas i kartläggningen.

Informationskällor

Djurskyddslagen (247/1996).

Djurskyddsförordningen (396/1996).

Turkistilojen talous ja alan merkitys sekä tulevaisuuden näkymät Suomessa, Timo Karhula, Arto Latukka ja Teppo Rekilä. MTT:n selvityksiä 160.

EU-djurskyddsinspektioner 2010 (Evira).

Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur.

Rådets direktiv 93/119/EG av den 22 december 1993 om skydd av djur vid tidpunkten för slakt eller avlivning.

Rådets förordning (EG) 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning.

Ahola, L., Mononen, J. & Mohaibes, M. Effects of access to extra cage constructions including a swimming opportunity on the development of stereotypic behaviour in singly housed juvenile farmed mink (Neovison vison). *Applied Animal Behaviour Science* 134 (2011): 201–208.

Koistinen, T., Ahola, L. & Mononen, J. Blue foxes' (*Alopex lagopus*) preferences between earth floor and wire mesh floor. *Applied Animal Behaviour Science* 111 (2008): 38–53.

Koistinen, T. & Mononen, J. Blue foxes' motivation to gain access to solid floors and the effect of the floor material on their behavior. *Applied Animal Behaviour Science* 113 (2008): 236–246.

Statistik 2012, Finlands Pälsdjursuppfödarens Förbund (FPF).

Council of Europe conventions and recommendations (European Fur Breeders Association).

The Welfare of Animals Kept for Fur Production. Report of the Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare, 2001. Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för hälso- och konsumentfrågor.

Organisationer som deltagit i beredningen

Djurskyddsförbundet Animalia

Luonto-Liitto

Oikeutta eläimille

SEY Finlands Djurskyddsföreningars förbund